

- Toevoeging in tekst op p. 3: *“De vertegenwoordiger van de Minaraad stelt dat er vanuit de Minaraad stevige twijfels zijn of niet-productief areaal (NPA) wel de geschikte locatie is om beheersovereenkomsten op toe te laten.”*
- Toevoeging via voetnoot 12 op p. 10: *“aangezien er leden van de Minaraad zijn die zich expliciet uitspreken tegen enkele van de maatregelen, kan de Minaraad geen positief advies geven op enkele van de voorliggende wijzigingen. Hier is immers geen consensus over in de raad.”*

De voorzitter vraagt of er bijkomend nog opmerkingen zijn. Deze zijn er niet, waarna het verslag wordt goedgekeurd.

3 VOORSTELLING VLAAMS RURAAL NETWERK – TER INFO

De presentatie van het Vlaams Ruraal Netwerk wordt gegeven door Ariane Van Den Steen, de coördinator van het VRN.¹

Er volgen geen opmerkingen, maar het VRN staat altijd ter beschikking voor eventuele vragen.²

4 PDPO III-WIJZIGING - TER ADVIES

De voorzitter vat samen wat deze wijziging aan het PDPO III-programma³ inhoudt en waarom deze wijziging nodig is:

Het gaat hier om een wijziging aan de vorige programmaperiode (PDPO III) en dus niet aan het huidige GLB-SP. Voorgaand programma is namelijk nog niet helemaal afgerond, aangezien de betalingen via de n+3-regeling nog lopen tot en met 2025.

De in het PDPO III-programma getransfereerde pijler 1-middelen (geprogrammeerd tot 2020) moeten ten laatste tegen 31 december 2023 uitgegeven worden. Om de getransfereerde pijler 1-middelen van het programma optimaal te besteden, is een herschikking van de middelen tussen een aantal PDPO III-maatregelen nodig. Concreet gaat het om de overheveling van overblijvende pijler 1-middelen van M10 (agromilieuklimaatmaatregelen) en M11 (biologische landbouw) naar M04 (investeringssteun prioriteit 5). Bijkomende reguliere ELFPO-middelen zijn nodig voor de verdere betaling van de maatregel M08 – Agroforestry en de agromilieuklimaatmaatregel Vlinderbloemigen van M10 wegens het verhoogde succes van deze maatregelen de voorbije jaren.

Er wordt niet geraakt aan de budgettaire milieu- en klimaatringfencing van het programma.

Het engagement, uitgedrukt in geplande totale overheidsuitgaven, binnen M04 blijft hierbij constant:

- Het binnenkomen van pijler 1-middelen in M04 wordt gecompenseerd door verschuiving van reguliere ELFPO-middelen van M04 naar M08 agroforestry en M10 agromilieuklimaatmaatregelen.
- Kleine verschuiving van reguliere ELFPO-middelen van M10 ‘mechanische onkruidbestrijding’ (wegens omzetting van verbintenissen naar verbintenissen onder het nieuwe GLB 2023-2027) naar M11 bio.
- Verschuiving van overblijvende middelen van het herstelfonds van M10 (wegens omzetting van verbintenissen naar nieuw GLB) naar M11 bio.

De vertegenwoordiger van de SALV benadrukt dat hij tot op heden geen uitspraken kan doen in naam van de adviesraad. Dit geldt voor alle wijzigingsfiches tot nu toe. Het is niet omdat de SALV geen advies geeft hierover – dat gaat ook niet steeds wegens beperkte capaciteit – dat het debat over de wijzigingen binnen de SALV daarom is afgesloten. De voorzitter neemt hiervan akte en benadrukt dat de PDPO III-wijziging geen inhoudelijk effect heeft, maar ervoor zorgt dat alle financiële middelen tijdig benut kunnen worden.

¹ De presentatie is toegevoegd aan het document met de bijlagen.

² Link naar de website van het VRN: <https://www.vlaamsruraalnetwerk.be/>

³ De bijhorende documenten zijn terug te vinden in het document met de bijlagen.

Hierna volgen geen vragen of opmerkingen, waarna de voorzitter besluit dat het advies gunstig is.

5 EVALUATIEPLAN GLB-SP - TER ADVIES

Het evaluatieplan GLB-SP wordt toegelicht door Belinda Cloet, de vertegenwoordiger van de beheerautoriteit GLB-SP.⁴ Het opstellen van een evaluatieplan is verplicht vanuit de Europese GLB-verordening. In dit plan zijn de evaluatienoden en -vragen in kaart gebracht, die de basis vormen voor mogelijke evaluatieactiviteiten. Via deze evaluatieactiviteiten kan men inzicht krijgen op de impact van het uitgevoerde GLB-SP. Het evaluatiekader uit dit plan werd reeds toegelicht op de Minaraad op 7 november, en op de SALV en SERV op 27 oktober. Het evaluatieplan wordt nu aan het monitoringcomité ter advies voorgelegd. De bedoeling is om jaarlijks als bijlage een stand van zaken van het voorgaande jaar, en een blik op het komende jaar toe te voegen.

De vertegenwoordiger van de SALV licht toe dat de adviesraad na de voorstelling van het evaluatieplan eind oktober zich dieper gebogen heeft over het plan. De SALV richtte een werkcommissie op met een brede groep belanghebbenden. Hieruit kwam een onderbouwd standpunt die gepubliceerd staat op de website van de SALV, waarin aangestipt staat welke punten de adviesraad het belangrijkste acht.⁵ Belangrijk te vermelden is dat Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu zich hebben onthouden van dit standpunt, voornamelijk wegens tijdsgebrek om alles tot in de details te bekijken. De vertegenwoordiger van de SALV vat dit gepubliceerd standpunt samen in de volgende acht punten. Ten eerste moet er rekening gehouden worden met de inbedding van het GLB-SP in de ruimere context (beleid, omgeving, bedrijfseconomisch). Een evaluatieplan staat namelijk niet op zich. Ten tweede wordt de nadruk gelegd op het belang van inclusiviteit van het GLB-SP, met aandacht voor drempels, red tape, verschillende vormen van innovatie, verdienmodellen en landbouwprofielen. Ten derde wordt er gewezen op socio-economische evaluatienoden die onder meer toetsen op het samenspel tussen markttransparantie, eerlijk handelsgedrag en samenwerking in de keten. Vervolgens wordt er gewezen op het belang van aandacht voor jonge landbouwers en gender, en voor welbevinden via een welzijnstoets. De vertegenwoordiger duidt er ook op dat de relatie tussen biologische landbouw en het strategisch plan bio belangrijk is voor de adviesraad. Voorts is het volgens de SALV-vertegenwoordiger belangrijk om bij bijdrage van het GLB-SP aan milieu-, klimaat- en biodiversiteitsdoelstellingen, ook klimaatadaptatie in beschouwing te nemen. Tot slot geeft de vertegenwoordiger nog aandachtspunten mee omtrent timing, planning en capaciteitsopbouw voor de uitvoering van de evaluaties.

De voorzitter dankt de vertegenwoordiger van de SALV voor het standpunt van de adviesraad en de samenvatting, en gaat vervolgens in op enkele aangehaalde punten. Wat het belang van de context betreft is de betrokkenheid van belangengroepen bij de opmaak van het plan en de evaluatie belangrijk. De context zal altijd meegenomen worden, omdat de belanghebbenden hierop zullen wijzen. Qua inclusiviteit en diversiteit wijst de voorzitter opnieuw naar de brede betrokkenheid van verschillende actoren bij de opmaak van het evaluatieplan, en meent dat er in het GLB-SP maatregelen opgenomen zijn die dit inherent bevorderen. Wat het socio-economisch aspect betreft, kan er geen rekening gehouden worden met al het beleid op elk niveau, maar zal dit net zoals de context meegenomen worden. De voorzitter sluit zich vervolgens aan bij de opmerkingen over welbevinden, het aantrekkelijk houden van de sector, jonge landbouwers en gender, waarbij de vertegenwoordiger van de SALV naast het belang van de kwantiteit, ook wees op het belang van de kwaliteit. Wat de relatie van het GLB-SP met het Strategisch Plan Bio betreft, duidt de voorzitter erop dat het Strategisch Plan Bio goedgekeurd werd voor de goedkeuring van het GLB-SP. Enkele aspecten van dit plan werden dus reeds opgenomen in het GLB-SP (vb. de resultaatindicator rond % bio-areaal). Over het aandachtspunt capaciteitsopbouw binnen de overheid zegt de vertegenwoordiger van het Departement Landbouw & Visserij dat er gekeken moet worden naar de bestaande mogelijkheden. We benutten de middelen en mogelijkheden waarover we beschikken, maar er kan geen voorspelling gedaan worden naar de toekomst toe.

⁴ De presentatie en het evaluatieplan zijn toegevoegd aan het document met de bijlagen.

⁵ Het volledige advies van de SALV over het evaluatieplan is terug te vinden in het document met bijlagen. De samenvatting van het advies is te lezen op [Advies GLB-evaluatieplan | SALV](#).

De vertegenwoordiger van kabinet Rutten stelt zich de fundamentele vraag of een dergelijke invulling van het evaluatieplan wel de optimale manier is waarop we de beschikbare middelen en mensen benutten. Vanuit de EU is er de verplichting om een evaluatieplan op te stellen – waaraan er volgens de vertegenwoordiger zeker voldaan moet worden – maar de invulling ervan mogen we kiezen. We moeten ons afvragen wat er noodzakelijk is, en afwegen of we daarbovenop nog andere zaken moeten doen. De bedenking gaat dus eerder over een afweging tussen middelen en mensen inzetten voor enerzijds een diepe evaluatie, met het risico dat deze in de kast belandt, of anderzijds voor terreinresultaten. Wat is hier het meest relevant vraagt de vertegenwoordiger van kabinet Rutten zich af. De voorzitter benadrukt dat wat er geëvalueerd wordt, natuurlijk ook gebruikt moet worden om beleid bij te sturen, maar beaamt dat we ons niet mogen verliezen in details. Een balans vinden is noodzakelijk.

De vertegenwoordiger van de beheerautoriteit wijst op de samenwerking met de Europese Commissie en de lidstaten, onder andere met Evaluation Network. Hier worden best practices uitgewisseld. De vertegenwoordiger van kabinet Rutten volgt het belang van verschillende invalshoeken, maar hoe kunnen wij zaken vanuit andere lidstaten hier in Vlaanderen toepassen? Volgens een vertegenwoordiger van de Europese Commissie is een essentieel doel het evalueren van het beleid. Zulke evaluaties worden namelijk ook gebruikt om het hele GLB te evalueren. Zo een evaluatie dient dan ook onafhankelijk te gebeuren. Hierbij moet voldoende aandacht gaan naar de beschikbaarheid van capaciteiten. Er zijn datahubs aanwezig in alle lidstaten. De vertegenwoordiger van de beheerautoriteit vermeldt dat deze nodig zijn om aan capacity building te doen. Waarop de vertegenwoordiger van kabinet Rutten zegt dat zulke datahubs wel van nut kunnen zijn, maar dat we selectiever moeten zijn in het verzamelen van data zodat er geen middelen verloren gaan. Dit aangezien de vertegenwoordiger sceptisch is over de relevantie van verschillende indicatoren. Dezelfde vertegenwoordiger vermeldt voor de duidelijkheid nogmaals zeker geen voorstander te zijn om bepaalde voorwaarden voor het ontvangen van Europese middelen te negeren, maar beklemtoont dat er gekeken moet worden naar de invulling.

De voorzitter kan zich vinden in het sentiment van de vertegenwoordiger van kabinet Rutten en geeft als voorbeeld dat onderzoeken naar het welbevinden van landbouwers er telkens op wijzen dat de administratieve lasten voor landbouwers momenteel heel hoog zijn. Hierbij wijst de vertegenwoordiger van kabinet Rutten ook naar de presentatie over het evaluatieplan, waarbij Vlaanderen over enorm veel databronnen beschikt in vergelijking met de EU.⁶ De vertegenwoordiger van de beheerautoriteit zegt dat we ook in PDPO III een evaluatieplan opgesteld hadden, maar toen minder in detail. Het voordeel van voorliggend evaluatieplan onder het GLB-SP is dat nu al vroeg in het proces de databronnen en mogelijke hiaten in kaart gebracht worden. De vertegenwoordiger van kabinet Rutten volgt deze redenering, maar wijst erop dat de onderdelen in het evaluatieplan meer afgewogen moeten worden tegenover de capaciteiten. Er wordt geconcludeerd dat deze afweging van capaciteiten tegenover relevantie benadrukt wordt in het evaluatieplan door de beheerautoriteit.

De vertegenwoordiger van het Departement Landbouw en Visserij keert nog even terug op de opmerking over onafhankelijke evaluaties en wijst op het huidige debat in de samenleving en binnen de Vlaamse Overheid over de rol van onafhankelijke consultants. De voorzitter wijst er ook op dat we nog bezig zijn met te onderzoeken welke instantie over de meest relevante data beschikt om wat te onderzoeken. Dit wordt bevestigd door de vertegenwoordiger van de beheerautoriteit. De vertegenwoordiger van het betaalorgaan duidt vervolgens op het belang van capaciteitsopbouw. We moeten de impact van het GLB-SP in functie daarvan in kaart brengen. Het is namelijk vroeg dag om dit nu al tot in de details te bekijken.

De vertegenwoordiger van de Minaraad heeft een aantal opmerkingen over de relatie van het landbouwbeleid met andere maatschappelijke thema's en beleidsniveaus waaronder gezondheid en klimaat, en de kwantificering hiervan. In welke mate draagt het GLB-SP bijvoorbeeld bij tot het verminderen van maatschappelijke kosten (vb. gezondheidsaspect van gewasbescherming), en zet het GLB-SP niet te weinig in op de zij-instrooming van jonge landbouwers? De voorzitter antwoordt dat wat jonge landbouwers betreft, het GLB-SP zich niet beperkt tot familielandbouwers maar het weldegelijk ook inzet op het bevorderen van zij-instrooming. Vervolgens stelt de vertegenwoordiger van de Minaraad de vraag wat er

⁶ De vertegenwoordiger verwijst hierbij naar slide 26 '5.1 Data beschikbaarheid – Overzicht databronnen' van de presentatie.

gedaan wordt met de evaluaties i.h.k.v. het volgende GLB. De vertegenwoordiger van het Departement Landbouw en Visserij verduidelijkt dit: de ex-post evaluatie van het huidige GLB-SP komt te laat (2031) voor de voorbereiding van het volgend Strategisch Plan. PDPO III kunnen we momenteel nog niet evalueren, want er volgen nog betalingen tot en met 2025. De ex post evaluatie van PDPO III, dat in 2026 beschikbaar zal zijn, komt wel nog op tijd voor het volgende GLB-SP. De voorzitter begrijpt het sentiment dat dit teweeg kan brengen, maar dit is hoe het GLB werkt en dit is ook Europees vastgelegd.

Over de veelheid aan indicatoren, verduidelijkt de vertegenwoordiger van de beheerautoriteit dat er enerzijds jaarlijks prestatieverslagen zijn (gebaseerd op output- en resultaatindicatoren) en anderzijds het evaluatieplan (impact meten). Resultaatindicatoren zijn vooral gericht op de output. De link zal zeker wel gelegd worden.

De vertegenwoordiger van de Minaraad wijst op het belang van het evalueren van het GLB-SP in relatie met onder andere de Kaderrichtlijn Water, het milieueffectenrapport en het Vlaams Energie- en Klimaatplan. Vervolgens wijst de vertegenwoordiger van de Minaraad op een bezorgdheid over het ambitieniveau van de randvoorwaarden en de opnamegraad. Verder wordt er gemeld dat enkele raadsleden van de Minaraad het betreuren dat er voor de evaluatie m.b.t. dierenwelzijn geen link gemaakt wordt met effectieve dierenwelzijn, maar wel naar VLIF-steun. De vertegenwoordiger van het betaalorgaan stelt een bijkomende vraag over de taken en bevoegdheden bij de uitrol van de GLB-maatregel rond dierenwelzijn. De vertegenwoordiger van kabinet Weyts legt uit dat er vanaf 2025 steun zal gegeven worden aan landbouwers die deelnemen aan een dierenwelzijnslabel. De vertegenwoordiger van het Departement Landbouw en Visserij stelt dat deze vraag kadert in de operationele werking van de maatregel, waarbij nog veel onduidelijkheden zijn.

De vertegenwoordiger van de SERV stelt dat effectiviteit en werkbaarheid van de interventies op het terrein belangrijk is, en dat de drempels voor opname van de maatregelen hierbij onderzocht moeten worden: de deelnamegraad is immers een belangrijke factor naar impact toe. Verder wijst de vertegenwoordiger erop dat de middelen en steun moeten vloeien naar de landbouwers die dit het meest nodig hebben, niet enkel met nadruk op kleine bedrijven, en er gekeken moet worden naar de oorzaken van de grootste kosten, dus ook op bedrijven met een groter areaal of schaal gezien de verplichtingen daar relatief aan zijn. Ook benadrukt de vertegenwoordiger het belang van diversiteit van de landbouwsector.⁷ De voorzitter stelt hierbij de vraag aan de vertegenwoordigers van de Europese Commissie of niet-productieve elementen ook langs graslanden zouden kunnen meetellen voor GLMC 8 (wat momenteel niet kan). De vertegenwoordigers van de Europese Commissie antwoorden dat dit zo opgenomen is in de basisverordening van het GLB en dat aanpassingen voor de huidige periode moeilijk zullen zijn.

De vertegenwoordiger van de Minaraad geeft als opmerking bij de evaluatie van de onafhankelijkheid van externe eiwitten dat er als succesfactor ook gekeken kan worden naar de 'daling van afhankelijkheid van externe eiwitten' in plaats van enkel naar de 'stijging van productie lokale eiwitten'. De vertegenwoordiger van de beheerautoriteit dankt voor de opmerking en antwoordt te zullen kijken in welke mate dit opengetrokken kan worden.

De vertegenwoordiger van kabinet Rutten vraagt of er een evaluatieplan voor de acties van volgend jaar opgemaakt wordt. De vertegenwoordiger van de beheerautoriteit antwoordt dat de kern van het evaluatieplan behouden blijft, maar er jaarlijks een bijlage zal toegevoegd worden voor de stand van zaken. De vertegenwoordiger van de Vlaamse Landmaatschappij vraagt of er in 2024 dan zo een eerste aanvulling komt. Er wordt geantwoord dat er in 2024 nog geen evaluatie van 2023 zal gebeuren, aangezien er nog niets uitbetaald is. Er zal dus nog geen 'bijlage' toegevoegd worden aan het evaluatieplan in 2024.

Een vertegenwoordiger van de Europese Commissie is van mening dat het alvast een goed evaluatiekader is. Bijkomend stelt de vertegenwoordiger de opmerking dat er in hoofdstuk 2 'doelstellingen en evaluatienoden' er bij evaluatienood 02 als enige interventie 'GMO Groenten en Fruit' staat, terwijl er meer

⁷ N.v.d.r.: aanpassing op basis van ontvangen opmerking van de SERV.

interventies zijn die een link hebben met deze nood. De vertegenwoordiger van de beheerautoriteit zegt dat er hierbij gekeken is naar de interventielogica van het GLB-SP, maar zal dit nakijken.

De vertegenwoordiger van de SALV vraagt of het advies opgenomen kan worden in het verslag. Dit wordt bevestigd door de voorzitter.⁸ Vervolgens wordt er geconcludeerd dat de ontvangen opmerkingen meegenomen worden en dat het advies positief is.⁹

6 VARIA

6.1 Voortgang wijzigingen GLB-SP

De voorzitter geeft een stand van zaken van de voortgang van de wijzigingen aan het GLB-SP, die op het monitoringcomité van september werden voorgelegd. De beheerautoriteit heeft vorige week een observatiebrief van de Europese Commissie ontvangen.¹⁰ Momenteel lopen de onderhandelingen. Er is dus nog geen definitieve beslissing over de voorliggende GLB-wijzigingen. Dit wordt bevestigd door een vertegenwoordiger van de Europese Commissie.

Gezien de GLB-wijzigingen nog niet zijn goedgekeurd, kan er momenteel enkel onder voorbehoud over de aangepaste maatregelen gecommuniceerd worden.

6.1.1 Wateroverlast

De voorzitter legt uit dat naar aanleiding van de aanhoudende wateroverlast er een extra wijzigingsfiche ter aanpassing van het GLB-SP wordt voorgelegd aan de Europese Commissie.¹¹ Voor de ecoregeling rond bufferstroken wordt de inzaaidatum voor drie acties (grasstroken langs waterlopen, kwetsbare elementen, en graskruiden) uitgesteld naar het voorjaar. Het is wegens de aanhoudende regen nu niet mogelijk om stroken aan te leggen, en voor deze type bufferstroken is een latere inzaai te verkiezen boven helemaal geen bufferstrook. De vertegenwoordiger van kabinet Crevits legt uit dat dit geen probleem hoeft te vormen. In het verleden is het namelijk al bewezen dat dit goed doenbaar is in het voorjaar.

De vertegenwoordiger van de SERV vraagt of dit ook geldt voor erosiestroken.¹² De voorzitter antwoordt dat de uitzondering niet geldt voor erosiestroken. Deze zijn namelijk in het najaar aangelegd.

Hierna volgen geen opmerkingen of vragen meer. Het advies wordt gunstig bevonden.

6.1.2 Intrekking wijzigingsvoorstel precisielandbouw

De voorzitter legt uit dat het wijzigingsvoorstel precisielandbouw ingetrokken wordt, aangezien het niet aanvaard wordt door de Europese Commissie.

⁸ Het volledige advies van de SALV over het evaluatieplan is terug te vinden in het document met bijlagen. De samenvatting van het advies in acht punten is te vinden op [Advies GLB-evaluatieplan | SALV](#).

⁹ N.v.d.r.: de ontvangen opmerkingen zijn waar mogelijk meegenomen in het evaluatieplan of zullen meegenomen worden in de latere evaluatieactiviteiten.

¹⁰ De observatiebrief is toegevoegd aan het document met bijlagen.

¹¹ De meest actuele wijzigingsfiche is terug te vinden in het document met bijlagen.

¹² N.v.d.r.: aanpassing op basis van ontvangen opmerking van de SERV.